

 Nispetiye

GEZGİN

EKİM 2006
SAYI: 29

YOL ARKADAŞINIZ!

Eşsiz Koyları ile Kuzeyin İncisi: Sinop

Gece Yarısı Güneşi Ülkesi: Norveç

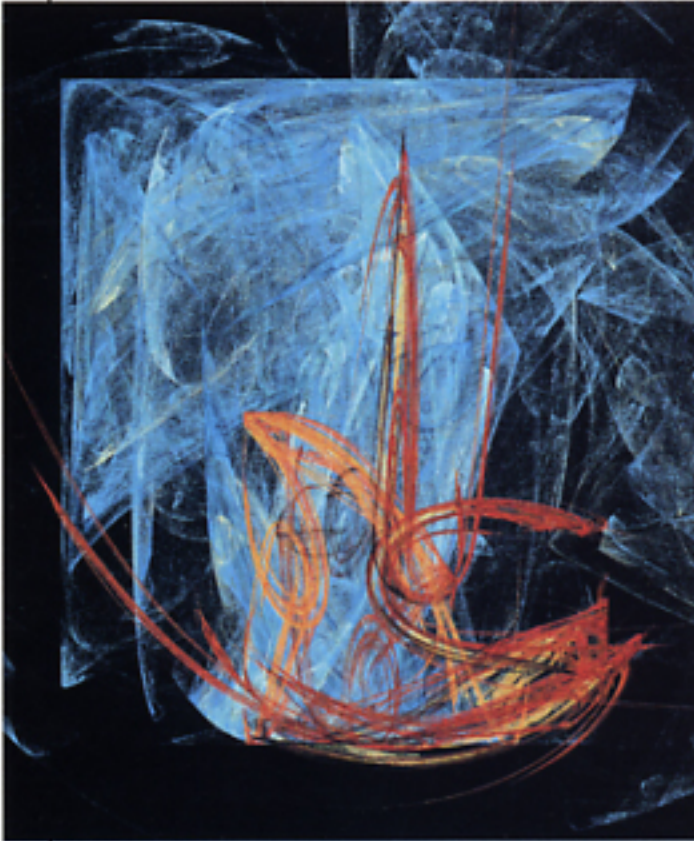
Sonbahar Depresyonuna Dikkat!

Sanatın Sayısalı

Sevgili Gezgin okuyucuları, bu sayımızda fotoğraf ile başlayıp, "Digital Art"la sürdürdüğü sanat çalışmalarını yakından izlediğim Ankaralı fotoğrafçı dostum Hamdi Telli'yi sizlere tanıtacağım. Gelenekçi sanat çevrelerine karşı var olma savaşı veren öncü, özgür bir sanatçı olan Telli, aynı zamanda üniversitelerde ve çeşitli kurumlarda "fotoğraf", "bilgisayar grafiği" dersleri veren bir eğitmen.

Söyleşi

Adnan Polat

Adnan Polat: Okuyucularımıza Hamdi Telli'yi kısaca tanıtır mısınız?

Hamdi Telli: 1956'da Ankara'da doğdum. İlk, orta ve lise öğrenimimi Ankara'da tamamladım. 1970'li yıllarda fotoğraf sanatı ile ilgilenmeye başladım. İlk ödülümü 1974'de Kültür Bakanlığı'nın açmış olduğu "Türkiye" konulu fotoğraf yarışmasında aldım. 1981'de A.Ü. S.B.F. Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun oldum. 1983'te İstanbul'a yerleşerek Koç Grubu'nda iş yaşamına başladım. Çeşitli kuruluşlarda üstlendiğim görevlerin yanında, sanat çalışmalarımı kendi atölyemde sürdürdüm. 1989-1990'da Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde Türkiye'de ilk "Bilgisayar Grafiği" derslerini verdim. 1991'den bu yana "Digital Art" üzerine çalışmalarımı Ankara'da sürdürmekteyim.

A.P.: Fotoğraf ve Fotoğraf Sanatı ile ilgilenmeye nasıl başladınız?

H.T.: Ankara Deneme Lisesi'nde öğrenci iken, resim öğretmenimiz İzzettin Tılıç sayesinde 1970 yılında fotoğraf ile tanıştım. Okulun bir fotoğraf kolu ve o günkü koşullara göre çok iyi bir fotoğraf laboratuvarı vardı. İzzettin Tılıç öğretmenimizin de bu konudaki bilgi ve birikimi

bu olanaklara eklenince, bunun oldukça etkili bir tanışma olduğunu kabul etmek gerekir. Öğretmenlerim arasında, sanat eğitimcisi olan Hidayet Telli ve Hamza İnanç da olunca, Fotoğraf Sanatı'na olan ilgim artarak bugüne dek ulaştı.

A.P.: Gerçekleştirdiğiniz sergilerden / sunulardan bahsedermisiniz?

H.T.: Katıldığım ilk yarışma, kazandığım ilk ödül ve ilk yaptığım sergi- lenmesi 1974 yılında Kültür Bakanlığının açmış olduğu "Türkiye" konulu fotoğraf yarışması oldu. Daha sonra birçok yarışma ödülü ve sergisi yanında, kişisel sergilerim ve katıldığım karma sergiler oldu. Ancak bunlardan benim için çok önemli bir yeri olan, 1976 yılında Mehmet Karaboncuk ve Tahsin Saltık arkadaşlarımla birlikte Ankara Fransız Kültür Merkezi'nde açtığımız, "Eski Ankara Evleri" konulu sergi idi. Sanat, Fotoğraf ve Teknoloji ilişkileri, çalışmalarımı "Digital Art"a yönlendirdikten sonra açtığım sergiler de bu alanda, kişisel sergiler oldu. Bunların her biri benim için değerli kilometre taşları ve haklarında söylenecek çok şey olsa da, dilerseñiz okuyucuların fazla vaktini almadan bu işi bir liste ile bitirelim:

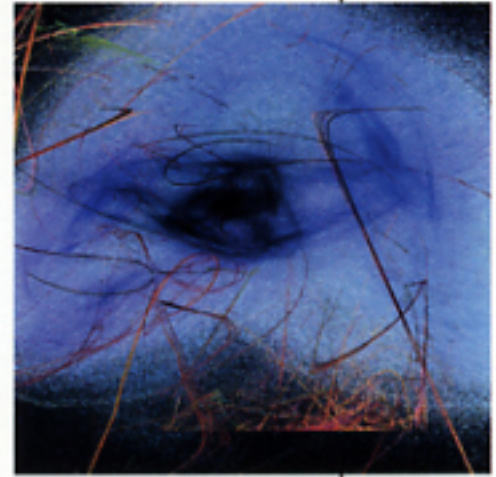
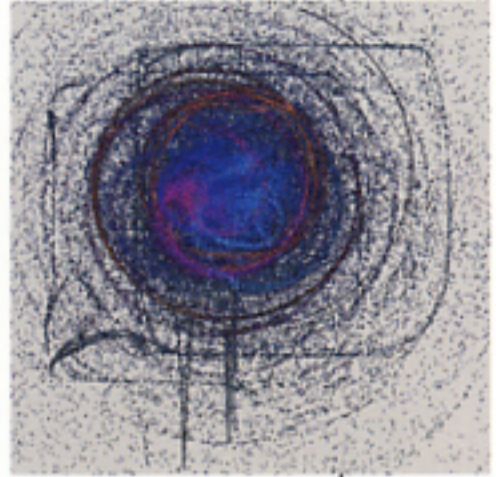
- 2001 Ankara Sheraton Oteli Balo Salonu "Dörtlükler" Sergisi
- 2002 Ankara F.S.K. Salonu "Dörtlükler" Sergisi
- 2002 Devlet Fotoğraf Yarışması sergileme.
- 2004 (5-11 Mayıs) Ankara Galerî İlayda "Fotografik İzlenimler" Sergisi
- 2004 (4-8 Ekim) Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Sergi Salonu "Fotografik İzlenimler" ve "Dörtlükler" Sergisi
- 2004 (7-22 Aralık) EKAV (Erol Kerim Aksoy Vakfı Sanat Galerisi) İstanbul "Noktanın Boyutları" Sergisi
- 2005 (15-25 Şubat) Budak Galerî Ankara "Noktanın Boyutları" Sergisi
- 2006 (13-30 Nisan) İC Sanat Galerisi Ankara "Noktalar Senfonisi" Sergisi

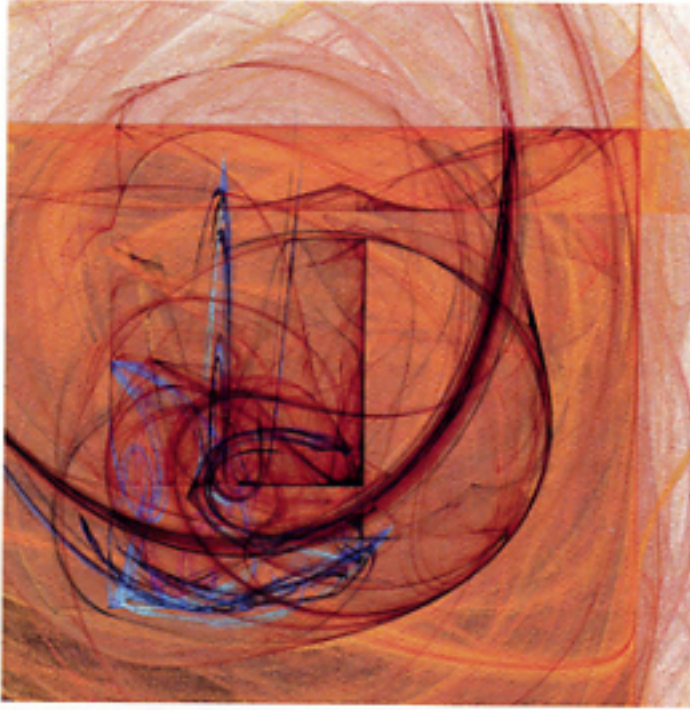
A.P.: Digital Art'ın Türkiye'deki ilk temsilcilerindensiniz. Digital Art çalışmalarına nasıl ve ne zaman başladınız?

H.T.: Profesyonel yaşamımda 1986 yılında her nasılsa bodoslama daldığım bilişim sektörü, hele o yıllarda çok heyecan verici bir alandı. Temsilcisi olduğumuz bilişim firmasının ürünleri ise özellikle görsel işlemlerdeki başarısı ile hiç görmediğimiz, üstelik o ana kadar hayal bile edemediğimiz olanaklar sunuyordu. Bu sayede, bu olanaklardan, ilgi alanım olan fotoğraf konusunda da yararlanmaya başladım. Anlaşılacağı gibi başlangıçta konu, bilgisayarın fotoğrafik görüntülerin işleneceği bir elektronik karanlık oda olarak kullanılmasıydı. Gerçi o günkü teknoloji, bilgisayar ortamında üretilen görsellerin basılması konusunda hayli yetersiz ve pahalıydı. Bu nedenle, yaptıklarımı çoğunlukla ekranda izlemekle yetiniyordum. Ama bu bile o güne dek yapmadığım birçok şeyi yapabilmemi sağlıyordu. Kısacası bu olanaklar benim için, fotoğrafta yeni bir açılım arayışından ibaretti. Daha sonra hızla gelişen teknoloji, yepyeni bir sanat dalının doğuşuna ortam hazırlayacak ve ben de bunun içinde kendime bir yer bulacaktım.

A.P.: Digital Art üzerine düşünceleriniz? Sizce her grafik tasarımcısı sanatçı mıdır?

H.T.: İzin verirseniz bu soruyu sondan başa yanıtlamaya çalışacağım. Her ressam sanatçı değildir. Her kemancı ya da piyanist de sanatçı değildir. Her heykeltıraş sanatçı değildir. Ve tabii ki her grafik tasarımcı da sanatçı değildir. Sanatçılar, insanlara güzellikler sunarak yaşadıkları toplumu değiştirip geleceğe taşıyabilen, bugün geleceği yaşayabilen kişilerdir. Bu nedenle "Sanatçı" hiç kimsenin hiç kimseye yapıştırabileceği bir etiket değildir. Sanatçı

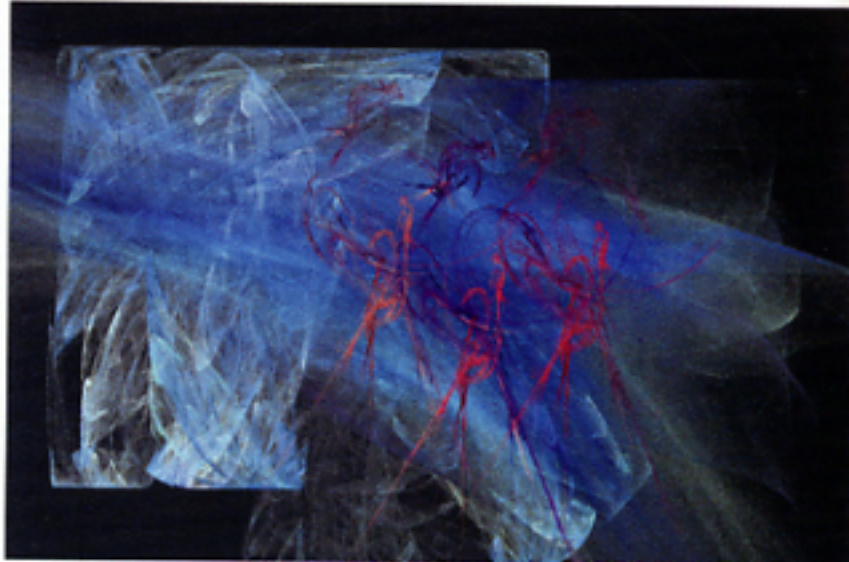

kendine özgü olanaklar sunmakta, bu olanaklar ile gerçekleştirilen yapıtlar da, başka araç ve malzeme ile yapılanlara benzememektedir. Benzetmeye çalışmanın da gereği yoktur. Digital Art, işte bu anlayışla yapılan sanatsal amaçlı çalışmalardır.

A.P.: Digital Art'ın dünyadaki ve ülkemizdeki temsilcileri kimlerdir?

H.T.: Digital Art'ın tarihçesi 1950'lere dayanıyor. Bu alanda en kapsamlı bilimsel çalışmaları yapmakta olan "Digital Art Museum" un verdiği bilgiler ışığında, 1914-2000 yılları arasında yaşayan Amerikalı matematikçi Ben Laposky'nin 1950 yılında, kendi geliştirdiği bir elektronik osiloskop ile yaptığı ve "Oscillions" adını verdiği çalışmalar, Digital Art'ın ilk örneklerini oluşturuyor, Laposky, bu çalışmalarını "Görsel Müzik" olarak tanımlıyordu. Yine öncülerden kabul edilen, 1927 Viyana doğumlu Herbert Franke de 1950'li yıllarda bu alanda yapıtlar vermeye başlamıştı. Çalışmaları, Laposky ile paralellik gösteren osilogramlar olan Franke, 1973 - 1997 tarihleri arasında Münih Üniversitesinde Bilgisayar Grafîği dersleri vermişti. Franke'nin ayrıca, "Bilgisayar Grafîği'nin sanat ve toplum etkileşimi" üzerine yazıları da bulunuyor. Bunlardan başka Digital Art üzerinde çalışma yapanları burada sayabilmek epeyce zor.

kendisini tarih önünde kanıtlar ve bunu onaylamayacak bir kişi, kurul ya da meclis yoktur. O, sadece vardır.

Digital Art üzerine düşüncelerime başlarken de, sanırım öncelikle Digital Art'ı tanımlamak gerekir. Digital Art: "Bilgisayar ortamında yapılan, başka hiçbir araç ya da malzeme ile yapılamayacak sanatsal amaçlı çalışmalardır."

Bu tanımdan anlaşılacağı gibi dijital fotoğraf, Digital Art değildir. Dijital fotoğraf, "Fotoğraf" kapsamında değerlendirilmesi gereken teknolojik bir değişimdir. Bu teknolojinin, geleneksel fotoğrafın ötesinde sunduğu olanakları ise Niepce'in kullandığı film ile bugün kullanılan filmler arasındaki fark gibi değerlendirmek gerekir. Bilgisayar ortamında sunulan olanaklarla, örneğin; Suluboya simülasyonu (taklidi) yapabilen fırça araçları ile yapılan bir resim de Digital Art değildir.

Bilgisayar teknolojisi, bugün geldiği noktada, sanatsal amaçla kullanılacak

Ancak, Japonya'da Chiba Üniversitesi'nde fotoğraf mühendisliği eğitimi gören, 1947 doğumlu Yoshiyuki Abe'den söz etmeden geçemeyeceğim. Abe, çalışmalarında stochastic (rastlantısal) süreçleri ele alarak farklı ve bir o kadar da etkileyici yapıtlar veriyor.

Türkiye'de bu alan çok yeni ve sanat çevresinin Digital Art'a bakışı çok ürkek. Dünya'da bile tarihçesi en çok 1950'lere dayanabilen bir alanda bu durumu, ne yazık ki normal kabul etmemiz gerekiyor. Bu durumun nedenlerini, sanırım başka bir söyleşi konusu yapmak gerekecek. Ancak, "Türkiye'de Digital Art üzerine çalışanlar?" sorunuz üzerine başka isimler veremememi lütfen cahilliğime verin. Ya da, onların da benim gibi kendilerini tanıtmakta yaşadığı sıkıntılara. Bu arada belirtmeliyim ki, dijital fotoğraf ve foto manipülasyon ile yozlaşmadan, özgün yapıtlar verenleri "Fotoğraf Sanatı" kapsamı içinde kutlamak gerekiyor.

A.P.: Son Serginiz "Noktalar Senfonisi"nin aldığı tepkileri değerlendirir misiniz?

H.T.: Sanırım öncelikle, bu sergide ne yapmak istediğimi anlatsam iyi olacak. Kısaca söylemek gerekirse:

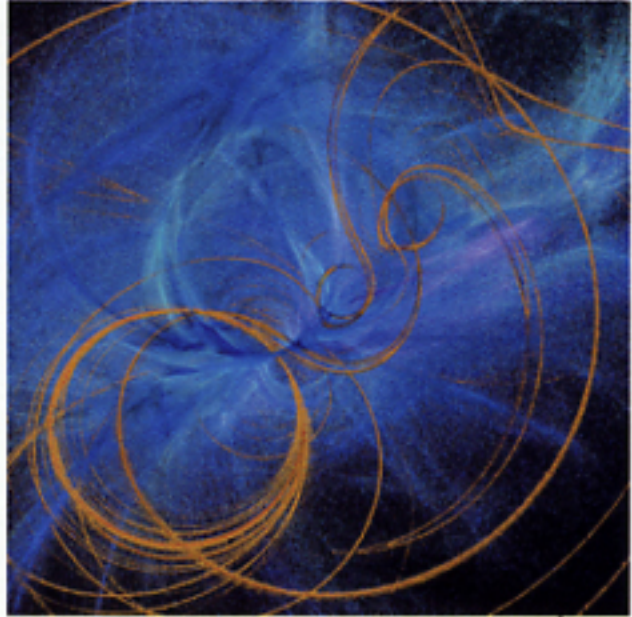
Sergide yer alan çalışmalarım, yeni biçimlerin oluşumuna dayanıyor. Bu yapıtlarda, doğada var olan hiçbir biçime ya da nesneye öykünmeden, kendi biçimlerimi oluşturdum. Biçimlerin oluşum kurallarını tanımladım. Bu niteliği ile biçimlerim, kendi zihinsel dünyamın ürünü olsa da, "gerçekte olmayan, uygulanamaz, düşsel" anlamında soyut biçimler değildir. Gördüğümüz, bildiğimiz biçimleri, farklı yorumlama anlamında bir soyutlama da değildir. Saptanmış yaratılış kuralları sayesinde, evrende egemen olan rastlantısallık faktörü saklı kalmak kaydı ile doğabilir, kendi türünden uygun başka biçimler ile birleşerek yeni ama farklı başka biçimler oluşturabilir, yerini yeni biçimlere bırakarak yok olabilirler. Öyleyse vardılar ve gerçekler. Bildiğiniz herhangi bir biçim ya da nesneye benzerlik ise rastlantıdan ya da algıda seçicilikten kaynaklanmaktadır.

Noktalar Senfonisi'ni, bu biçimlerin bir araya gelerek oluşturdukları anlatımlar olarak tanımlayabilirim. Kimi sakın, kimi coşkulu. Kimi sıcak, kimi soğuk. Bazen öfkeli, bazen sakın, bazen de tutkulular. Kütleli olanları da var, akışkan olanları da. Ama sert, ama yumuşak. Anlatım araçları ise renk ve beden dilleri. Bir araya gelip resmi oluşturmaları ise, kendi oluşumlarından ayrı bir süreç. Zaman alan bu oluşumda, kavramın, bildiğimiz zaman birimleri ile açıklanması zor. Kimi dakikalar yıl gibi, kimi aylar ise saniyeler gibi geçip gidiyor bu süreçte. Ancak her an, en yoğun haliyle ona ayrılmış.

Noktalar Senfonisinin ana teması, evrende olduğu gibi, resimde de asıl olan devinimdir. Göreceli zaman kavramı içinde dinginlik, ancak bir yanılısına olabilir.

Sanatçı ile yapıtı arasındaki bu kapsamlı ilişki ve süreç, konu izleyici olduğunda farklılaşıyor. İzleyici ile resim arasındaki alışveriş ne yazık ki bir çırpıda oluveriyor genellikle. Feuerbach, "Bir resmi anlayabilmek için sandalye gerekli." demiş. Neden mi sandalye; Anlayabilmek için gereken kadar karşısında durduğunuzda, yorulan ayakların düşünceyi rahatsız etmemesi için.

Bir sandalyeye oturarak ya da oturmadan "Noktalar Senfonisi"ni izleyenlerden, genellikle olumlu olmak üzere birçok eleştiri aldım. Bana ışık tutan bu eleştirilerin tümü için buradan tekrar teşekkür etmek isterim. Sayın Adnan Turani hocamızın gerek yapıtların oluşumu sürecindeki değerli görüş ve eleştirileri, gerekse serginin açılışında bizi onurlandırıp, sergiyi izlerken ziyaretçilere yaptığı yorumlar, bana ve Digital Art'a çok önemli bir katkı sağlamış oldu. Değerli fotoğraf ustası Osman Aziz Yeşil'in sergi defterindeki şu satırları ise konunun niteliği açısından benim için farklı bir önem taşıyordu. "Başkasının izinde yürüyenin izi olmazmış. Siz bir iz bıraktınız."

A.P.: Yeni projeleriniz, yeni çalışmalarınız var mı? Digital Art'a devam mı yoksa yine öncü bir yenilikle mi çıkacaksınız sanatseverlerin karşısına?

H.T.: Öncelikle bu soru ile yöneltilen iltifatınıza teşekkür ederim. Evet, yeni çalışmalarım ve projelerim var. Umarım nefes aldığım sürece de olacak. Bu çalışmalar da Digital Art üzerine. "Sümer Yazıtları" adlı bir serginin çalışmalarını tamamlamak üzereyim. Bu çalışmalarda Sümer çivi yazısının karakterlerinden yola çıktım. Nereye vardığımı ise hep birlikte sergide göreceğiz. Başlangıç noktam olan fotoğraftan da ayrı kalmak olanaklı değil. Ancak fotoğraf ile ilgili programlı bir çalışmam olduğunu söyleyemem. Teknolojinin sanat alanında kullanımı açısından, Fotoğraf ve Digital Art kardeş kabul edilebilirse de, zaman zaman ikisinin aynı kişinin farklı dönemleri gibi görülmesi beni rahatsız ediyor. Belki de bu nedenle şu aşamada fotoğraf ile ilgili bir çalışma yapmaktan çekiniyorum. Ayrıca Digital Art kapsamı içinde üç boyutlu çalışmalar yapmayı planlıyorum. Ancak bu konuda teknik ve ilkesel bazı sorunları çözmem için biraz zaman gerekiyor.

A.P.: Son olarak gençlere söylemek istediğiniz şeyler var mı?

H.T.: Gençlere söylenecek ve buna değecek çok şey var. Mimar Sinan Üniversitesinde verdiğim "Bilgisayar Grafığı" dersleri, çeşitli kurumlarda verdiğim dersler ve seminerler ve en son olarak da Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde 5 dönem verdiğim "Fotoğraf" dersleri sırasında gençlere çok şey söyledim. Söylediklerimin de sonuçlarını aldım. Ancak ne yazık ki büyükler için aynı başarıdan söz edemeyeceğim. Buradaki sınırlarımızın sınırı nedeni ile gençlere söyleyeceklerimi "Sanat" başlığı altında tutarak şu noktaya değinmek istiyorum: Sanatçılar, yukarıda değindiğimiz gibi çok özel koşullarda ortaya çıkan çok özel kişiler olsa da, "Sanat" sadece bu kişilerin uğraşacağı bir alan değildir. Mağara duvarlarına resimler yaparak, belki daha da önce başlayan, insanoğlunun yaratı süreci, aslında insanı gezegenimiz üstündeki tüm diğer yaratıklardan farklı kılan özelliğinin de gelişim sürecini ifade etmektedir. Bu niteliği ile "Sanat" insan olarak yaşamının koşuludur. Düşünme, öğrenme ve yaratma sürecinin temel eylemidir. Herkes ve özellikle gençler, yaşamlarında bir sanatsal etkinliğe gerek duyacaktırlar. Bu gereksinimi sakın bir lüks, bir fantezi ya da geçmesini beklemek gereken bir heves olarak görmeyin.